

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בניים בני כשתילי זתים סביב לשלחם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון
זרע שמשון המבואר

פרשת דברים

אות ה

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל
האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**
נחמן מיכאל נחמני זלה"ה
מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע
והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני
גלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות
יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון
שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

י"ל ע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

לקבלת הגיליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב
הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק
הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות והפצת הגיליונות והספרים.

ניתן להספיד בבגן מורגנטיל (17) סניף 635, מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון, כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים ימן מכל צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המסיעים בני חיי ומוני ועל טוב סלה כהנחתו בהקדמת ספריו.

לשוחפת של ברכה בכל ית

מוקד זרע שמשון
ארץ ישראל
02-80-80-500
ארה"ב
347-496-5657

הוצאת והפצת קונטרס 'זרע שמשון הגבואר נתרם לזכות והצלחת

דניאל אורי בן רבינה עלכה

שיראה הצלחה וברכה בלי גבול ובלי עדה בעסקיו בכל העולם ויחייים בו הפסוק "ופרצת יעה וקדעה צפונה ונגבה"

הוצאת והפצת קונטרס 'זרע שמשון הגבואר נתרם לזכות והצלחת

אהרון בן גיטל בילא
וכל עשפחתו וכל הגלויים אליו

לשפע ברכה והצלחה גדולה וסייעתא דשמיא בכל עכל כל

הוצאת והפצת קונטרס 'זרע שמשון הגבואר נתרם לעילוי נשמת

ערת צורורי שושנה בת לאה ויצחק ע"ה

לכ"ב ע"ד ענחם אב תש"ע תג צ.ב.ה.

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

ה

'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיַּקְצֹף' (שם ה, כה) **שְׁתֵּי פְעָמִים בְּפָסוּק אֶחָד**
'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם
אֵלָי וְכוּ', 'שָׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם
הַזֶּה וְכוּ'. וּשְׁתֵּי פְעָמִים בְּאֵיזֵב ל"ג (פסוק

פסוק
'וַיִּשְׁמַע ה'
אֶת קוֹל
דְּבָרֵיכֶם
וַיַּקְצֹף וְכוּ'

זְדַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ה

כוונת האדם בדיבורו, ניכרת מהקול שבו מוציא את הדיבור

וּמִצָּאָנוּ זֶה הַשְּׁשׁוֹן שֶׁל תִּיבַת 'קוֹל', יַחַד
עִם לְשׁוֹן 'דִּיבּוּר', גַּם בְּפְרִשְׁת וְאַתְחִלָּה שְׁתֵּי
פְעָמִים בְּפָסוּק אֶחָד, שֶׁבַענִין מֵה שְׁבִיקְשׁו
יִשְׂרָאֵל לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדִּיבּוּרֹת מִפִּי מִשָּׁה, וְלֹא
מִפִּי הַקִּבֵּ"ה, כְּתוּב (שם ה, כה) ² **'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת**
קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלָי וְכוּ', וְעוֹד כְּתוּב
בַּהֲמִשָּׁךְ הַכְּתוּב, **'וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת**
קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה וְכוּ'.³ וְכֵן מִצָּאָנוּ לְשׁוֹן
זֶה שְׁתֵּי פְעָמִים בְּסִפְר אֵיזֵב, בְּדַבְּרֵי אֵלֶיהָ

דקדוק בלשונות הפסוקים 'קול דבריכם' וכו'

בטענת ישראל שהם חוששים לבוא
לארץ ישראל מפני דברי מרגלים אודות
חוזק העם היושב בארץ, נאמר (דברים א, לד)
'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיַּקְצֹף וַיִּשְׁבַּע
לֵאמֹר. לָמָּה לֹא אָמַר הַפָּסוּק רַק
'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת דְּבָרֵיכֶם', דְּמַהוּ הַטַּעַם שֶׁכְּתִב
גַּם תִּיבַת 'קוֹל', וְהִרִי פִּשׁוּט הַדָּבָר, שֶׁהִנְשַׁמַּע
מֵהַדִּיבּוּר הוּא הַקוֹל שֶׁבוּ'.

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

היא תשובת הקב"ה, על מה שאמרו ישראל למשה,
שהם יראים מלשמוע בעצמם את הקול של הקב"ה,
ועל כן הם מבקשים, שרק משה לבדו ישמע את
הדברות מאת הקב"ה, ושהוא ילמד לבני ישראל,
כמבואר שם בפסוקים הקודמים]. ג. וכן
הקשה בהואיל משה - באר התורה (להרב משה מת
זצ"ל, תלמיד בהמורש"ל), וזה לשונו, 'וישמע ה' את
קול דבריכם בדברכם אלי, הוה ליה למימר וישמע
ה' את דבריכם'. כיוצא בו במרגלים וישמע ה' את
קול דבריכם ויקצוף', בפרשת דברים. ולפי פשוטו,
במרגלים כאילו אמר אשר קצפו העיקרי היה לא על
הדברים עצמן אם היו אומרים דרך בקשה וריצוי,
אלא על קול ואופן התרעמות אשר באו כולם
בערבוביא וצעקו בקול ענות. וכאן אמר וישמע ה'
את קול דבריכם', כי אף שמאיון שמיעת קול אלוהים
לא נכון הוא כאשר הרע בעיני משה, אך שמע ה'
את קול דבריכם שאמרתם דרך ריצוי ובלשון רכה

א. וכן הקשה באלשיך (שם). בפסיקתא זוטרתא
(דברים שם) דרשו, 'וישמע ה' את קול דבריכם', זה
קול הבכיה, דכתיב (במדבר יד, א) 'ותשא כל העדה
ויתנו את קולם'. ובצרו המור פירש וזה לשונו, 'אמר
וישמע ה' את קול דבריכם', להורות שהבין השם
דבריהם איך מרדו בו ולא האמינו ביכחלתו, כאומרים
'כי חזק הוא ממנו'. או שמע קול דבריהם ממש,
שדיברו אלו הדברים בקולי קולות, כדי שיכנסו
דבריהם באזניו כדי להכעיסו. והאברבנאל דדק
בלשון 'קול דבריכם', והביא דברי הרב במורה (ח"ב
פלא) ש'קול' היינו בלא הבנת הכונה מתוך הדיבור,
וכשהוא בלא חיתוך האותיות. ועיין שם עוד מה
שתמה על פירוש זה, וביאר באופן אחר. וראה עוד
בדברי ספר באר התורה, בהערה להלן בסמוך.
ב. לשון הפסוק, **'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם**
אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה
אֲשֶׁר דָּבְרוּ אֵלַיךְ הִיטִיבוּ כֹל אֲשֶׁר דָּבְרוּ [פסוק זה

פסוק
'האזינה
לקול מלי'

ח) וְלֹא־ד (פסוק טז), 'קוֹל מְלִין אֲשַׁמְעִ',
'הָאֲזִינָה לְקוֹל מְלִי', וְצָרִיד טַעַם מֵהוּ
תַּבַּת 'קוֹל'.

ו)מָה שְׁנִמְצָא בְּפֻרְשַׁת וְאֶתְחַנֵּן (דברים ה,
יב) 'קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שְׁמַעִם',

ז)ה לֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִידֵי, מִשּׁוֹם דְּמִיִּירֵי
בְּדַבּוּר תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֶמְרִינָן
בְּמִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה (א, יג),
שְׁהַדְּבּוּר שְׁהִיָּה יוֹצֵא מִפִּי תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הִנֵּה הוֹלֵךְ וְחֹזֵר עַל כָּל אַחַד

זרע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבֹאָר

בענין מתן תורה (ד, יב) ^ה, 'קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם
שְׁמַעִם', שהוסיף הכתוב 'קול' אצל
'דברים', זֶה לֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִידֵי - לא קשה
כלל ^ט, מִשּׁוֹם דְּשֵׁם מִיִּירֵי בְּדַבּוּר שֶׁל תְּקַדּוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁהַשְּׁמִיעַ לְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד הַר
סִינַי, וְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה (א,
יג) ^י, שְׁהַדְּבּוּר - כל דיבור ודיבור מעשרת
הדברות, שְׁהִיָּה יוֹצֵא מִפִּי תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בשעת מתן תורה בהר סיני, הוא עצמו הִנֵּה

לאיוב ^ב, בפרק ל"ג (פסוק ח) ^ה, וּבְפָרֵק ל"ד (פסוק
טז) ^ו 'קוֹל מְלִין אֲשַׁמְעִ' - וקול דברים אשמע,
'הָאֲזִינָה לְקוֹל מְלִי' - הקשיבה לקול דברי,
וגם שם, בכל המקומות הנ"ל, צָרִיד טַעַם,
מֵהוּ תַּבַּת 'קוֹל' שֶׁנִּקְטָו הַפְּסוּקִים, שֶׁנִּרְאָה
כִּיִּתּוּר לְשׁוֹן ^ז.

במתן תורה היה קול נוסף של הדיבור, ועוד שבדיבור
הקב"ה או המלאך יש ממש

ו)מָה שְׁנִמְצָא בַּפְּסוּק שֶׁבְּפֻרְשַׁת וְאֶתְחַנֵּן

ציונים ומקורות

(שם א, ב) וכו', ורבנין אמרין, הדיבור עצמו היה
מחזר על כל אחד ואחד מישראל, ואומר לו, מקבלני
את עליך, כך וכך מצוות יש בי, כך וכך דינין יש בי,
כך וכך עונשין יש בי, כך וכך גזרות יש בי, כך וכך
מצוות יש בי, כך וכך קלין וחמורין יש בי, כך וכך
מתן שכר יש בי. והוא אומר, הן והן. מיד הדיבור
נושקו על פיו וכו', הדא הוא דכתיב (דברים ד, ט) 'פן
תשכח את הדברים אשר ראו עיניך', דברים שראו
עיניך, איך היה הדיבור מדבר עמך. נוראה יפה קול
(על המדרש שם), שביאר בכמה דרכים, מה הוצרכו
לכך אחרי שכבר אמרו ישראל נעשה ונשמע. וזה
לשון הזוהר (פרשת תרומה קמו, א), כד קודשא בריך
הוא אתגלגל על טורא דסיני, כד אתהיבת באורייתא
לישראל בעשר אמירן, וכל אמירה ואמירה עביד
קלא, וההיא קלא אתפרש לשבעין קלין, והוון כולהו
נהירין ונציעין לעינייהו דישראל כולהו הוו חמאן
עיינין בעיינין זיו יקרא דיליה, הדא הוא דכתיב וכל
העם רואים ודאי, וההוא קלא הוה אתרי ביה בכל
חד וחד מישראל ואומר לו, קבלני עלך כך וכך
פקודא באורייתא. ואמרי ליה. הן. ואהדר ליה על,
רישיה ומתגלגלא עליה, והוה אתרי ביה ואמר,
מקבלני עלך כך וכך עונשין באורייתא. והוה אמר,
הן. לבתר אהדר ההוא קלא ונשיק ליה בפומיה, הדא
הוא דכתיב 'ישקני מנשיקות פיהו'. -] כשהתגלה
הקדוש ברוך הוא על הר סיני, כשנתנה תורה
לישראל בעשר אמירות, כל אמירה ואמירה עשתה
קול, ואותו קול נחלק לשבעים קולות, וכלם היו
מאירים ונוצצים לעיני כל ישראל, והיו רואים עין

נתקבל דבריכם והטיבו לו. ד. הפסוקים
שרבינו מביא, הם מדברי אליהוא, שהיה הצעיר
שבין הרעים של איוב, שבאו לנחמו על צרותיו
ויסוריו, והוכיחו לו שכל דרכי הקב"ה הם בצדק
ובמשפט. ה. לשון הפסוק, 'אֶף אֲמַרְתָּ בְּאָזְנֵי
קוֹל מְלִין אֲשַׁמְעִ'. [במצודת דוד פירש, 'קול מלין' -
קול דברים בעלמא מבלי השכל. והאלשיך פירש,
'קול מלין' - הברת מלין בלי דעת]. ו. לשון
הפסוק, 'וְאִם בִּנְיָה שְׁמַעָה זֹאת הָאֲזִינָה לְקוֹל מְלִי'.
ז. ראה אלשיך (לד, טז), שבפירושו מיישב הלשון
'קול מלין'. ח. לשון הפסוק, 'וְיִדְבֹר ה' אֲלֵיכֶם
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שְׁמַעִם וְתִמְנְנָה אֵינְכֶם
רְאִים וּזְלַתִּי קוֹל'. ט. ראה עוד מה שכתב
בהכתב והקבלה (דברים ל, י) בביאור לשון 'קול
דברים' שכתוב שם. וראה בזוהר (פרשת ואתחנן רסא,
א), אמר רבי אלעזר, האי קרא אית לאסתכלא ביה,
קול דברים, מאי קול דברים. אלא קול דאקרי דבור,
דכל דבורא ביה תליא וכו'. עיי"ש. ובתורת המנחה
(פרשת וישב דרשה טז) כתב, וזה לשונו, לא שמעו
באותו המעמד כי אם 'אנכי' ולא יהיה לך 'וגו',
ואפילו השתים לא שמעום מפורדים ומפארטים אלא
השתים בדיבור אחד. וכן אמרו רז"ל במדרש חזית
וסמכוהו על פסוק 'אחת דבר אלוהים שתים זו
שמעתי'. ומתוך קול הדיבור הבינו שהיה ר"ל 'אנכי'
ולא יהיה לך 'וגו', ולא ששמעו חיתוך כי אם קול
דבר לבד, וזהו שאמר להם משה 'קול דברים אתם
שומעים', 'קול דברים', ולא דברים ממש.
י. לשון המדרש, דבר אחר, 'ישקני מנשיקות פיהו'

מִיִּשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לוֹ, מִקְבְּלֵנִי אֶתָּה עֲלֶיךָ. וְעוֹד, דְּבוּר עֲלִיּוֹן שְׁאֵנִי, דְּכִתִּיב בִּיהַּ (שמות כ, טו) 'וְכָל הָעַם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת'.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, יִתְרַץ פְּסוּק שֶׁל דְּנִיָּאל (י, ט) 'וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו, שְׁשֵׁם הָיָה הַמְּלֹאָךְ מְדַבֵּר. אֲבָל פְּשִׁיִּשְׂרָאֵל הֵם הַמְּדַבְּרִים, קְשִׁיָּא.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ורואים את הקולות, מבואר שלא היו קולות אלו כשאר קול, שהוא דבר שאין בו ממש, אלא היה בהם ממש^ט. ועל כן מובן היטב דקדוק הלשון 'קול דברים', דהיינו קול שיש בו דברים - ממשות^י.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה^י, יִתְרַץ גַּם הַפְּסוּק שֶׁל - האמור אצל דְּנִיָּאל הנביא (דניאל י, ט)^{טו}, 'וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו', שגם בפסוק זה יש לדקדק שהיה ראוי לכתוב 'ואשמע את

הוֹלָךְ וְחֹזֵר עַל כֵּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לֵאמֹר - שואל אותו, האם מִקְבְּלֵנִי אֶתָּה עֲלֶיךָ - האם אתה מקבל עליך לשמור אותי. ולכן ראוי לכתוב 'קול דברים', לרמז שה'דברים' היו משמיעים 'קול'^{כו}.

וְעוֹד, מִשׁוֹם שֶׁדְּבוּר עֲלִיּוֹן שְׁאֵנִי - דיבור של הקב"ה חלוק הוא מדיבורו של אדם, שיש בו ממש, כמו דְּכִתִּיב בִּיהַּ (שמות כ, טו)^כ 'וְכָל הָעַם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת', ומכך שהיו

ציונים ומקורות

השפך נָאֵת הָקֵר עֲשֵׂן וַיֵּרָא הָעַם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֵדוּ מֵרָחֵק. יג. ובאופן הראיה, ראה בהדרגה זקנים (שמות שם) וזה לשוננו, קשה, היאך רואים את הקול. תריץ, שאני קולו של הקדוש ברוך הוא, שהוא אש. כדכתיב (תהלים כט, ז) 'קול ה' חוצב להבות אש', ומתוך כך היו רואים הקולות אשר יוצאות מפיו, וחזרות ונחקקות בלוחות. וכעין זה כתב ברבנו בחיי (באופן השני). וראה עוד בשל"ה (מסכת שבעות תורה אור אות קעו) שכתב [בשם ה'חייט' (הרב יהודה חייט) במערכות אלוקות (פ"ח)], וזה לשוננו, יש לדקדק במלת 'זולתי קול', והלא לא שייך ראייה בקול, וגם כן אינה ממין התמונה שיאמר 'זולתי קול'. ומכאן קושיא זו יש בהכרח לומר, כי גם בקול התמונה היו רואים, והתמונה ההיא שהיו משיגים כל ישראל במעמד הר סיני, לא היתה תמונת אדם, אלא תמונת אריות אשר מהם נעשה הקול והדיבור. [אולם ראה רבנו בחיי שכתב (באופן הראשון), ראייה זו הוא ענין השגה, וכן נראשית כז, כז] 'ראה ריח בני', כי אין הקול והריח נראים]. יד. יש לציין שמצינו עוד בשמואל (א טו, א) 'וַיֵּאמֶר עֲמֹנָה אֶל שְׂאוּל אֲתִי שְׁלַח ה' לְמַשְׁחֶךָ לְמַלְךְ עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וַעֲתָה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי ה'.' אכן נראה שעם מה שרבינו מיישב לגבי קולו של הקב"ה, יש ליישב גם פסוק זה, שנזכר בו קול דברי ה', ועיי"ש. טו. ממה שרבינו מתרץ על פי דבריו, גם את הפסוק בדניאל, נראה שסובר שענין 'רואים את הקולות' לא היה רק במתן תורה בלבד, אלא היה שייך בכל מקום שנשמע דיבורו של הקב"ה, או של מלאך. טז. לשון הפסוק, 'וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל דְּבָרָיו וְכִשְׁמַעִי אֶת קוֹל'

בעין את זיו כבודו. וזה שכתוב 'וכל העם רואים את הקולות', 'רואים' ודאי. ואתו קול היה מתרה בכל אחד ואחד מישראל ואומר להם, תקבל אותי עליך בכך וכך מצוות שבתורה. ואמרו, כן. חזר לו על ראשו והתגלגל עליו, והיה מתרה בו ואומר לו, תקבל אותי עליך בכך כענין שבתורה. והיה אומר כן. אחר כך חזר אותו הקול ונשק אותו בפיו. זהו שכתוב 'ישקני מנשיקות פיהו']. יא. וכן כתב באלשיך (שם) וזה לשוננו, ועוד, כי 'קול דברים אתם שומעים', כי קול היוצא מהדברים אתם שומעים, כי כל דבור ודבור מן העשרת דברות, היה מדבר עם כל אחד מכם, והייתם שומעים קול היוצא מהדברים. וכעין זה כתב באור החיים וזה לשוננו, אומרו 'קול דברים', יתבאר על פי דבריהם ז"ל, שאמרו שכל דיבור שהיה יוצא מפי ה' היה נוצר ממנו מלאך, והיה עומד על האדם ואומר לו אתה מקבלני וכו' והיה מחבקו וכו' ע"כ. וכפי זה יתבאר הכתוב על נכון, קול דברים, פירוש, הדברים אשר דיבר ה', שהיו נבראים אתם מלאכים, קול אתם מלאכים שנקראים דברים מהם שומעים. ועיין מה שכתבתי בפרשת יתרו, שלא שמעו ישראל מפי הגבורה אלא 'אנכי וגו' ולא יהיה לך וגו', אבל השמונה דברות הגם שיצאו כאחד יחד עשרת הדברות, לא יכלו לסבול לשמוע אלא ב', והח' עמדו המלאכים שנחצבו מקולו יתברך בהם עד שחזרה נשמתם וחזרו ושמעו מפי המלאכים שהם הדברים עצמן, והיתה כל מצוה ומצוה שהוא מלאך, ומלאך עומד על האדם ואומר לו, אתה מקבלני וכו'. יב. לשון הפסוק, 'וְכָל הָעַם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְּפִידִם וְאֶת קוֹל'

שָׁלוֹ, שֶׁהֵם בְּלֹא דַעַת, רַק שְׂאוֹתָהּ
הַסֶּבֶה מִכִּרְחַת אוֹתוֹ לְדַבֵּר.
וְלָבֵן אֱלִיהוּא אַחַר שֶׁהִקְדִּים 'כִּי מִלְתִּי
מִלִּים' וְכוּ', רָצָה לְהוֹדִיעַ לְאִיּוֹב,
אִם עַל פִּי שְׂאֵנִי מִכִּרְחַת לְדַבֵּר עִמָּךְ, עִם
כָּל זֶה, 'הָאֵיזִנָּה לְקוֹל מְלִי'. וְאִם הָיָה
אוֹמֵר 'הָאֵיזִנָּה לְמִלִּי', פְּשִׁטָּא שְׂאוֹב לֹא
הָיָה מְשִׁית לְבוֹ, בְּאִמְרוֹ, שֶׁהַדְּבָרִים שָׁלוֹ
בְּאִים מִחֲמַת טְרָדָא, וְאִין לְשִׁית לֵב

וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שֶׁשָּׁם בְּאִיּוֹב בְּסִמּוּךְ (לֵב, יח)
בְּתִיב 'כִּי מִלְתִּי מִלִּים הֲצִיִקְתָּנִי
רוּחַ בְּטָנִי', כְּלוֹמֵר, כְּשֵׁיִשׁ לְאָדָם אִיּוֹ
סָבָה לְדַבֵּר אִיזָה דְבָר, אוּ מִחֲמַת כַּעַם
מִרְדָּה שְׂנֵאָה וְאַהֲבָה וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, אִינֹ
יִכּוֹל לְעַצֵּר בְּנַפְשׁוֹ וְלִמְשַׁל בְּרוּחוֹ לְעַבֵּב
דְּבָרוֹ, וְצָרִיךְ שֶׁיִּדְבֵּר בְּעַל כְּרַחוּ,
וְכִשְׁהוּא מְדַבֵּר מִחֲמַת אֱלוֹ הַסִּבּוֹת
וְכִיּוֹצֵא, אִין רְאוּי לְשׁוּם לֵב לְדְבָרִים

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמִּבְּאֵר

אֱלוֹ הַסִּבּוֹת וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶם, אִין רְאוּי לְשׁוּמְעֵי
דְּבָרוֹ, דְּשׁוּם לֵב - לְהִתִּיחַס דְּדְבָרִים שֶׁשָׁלוֹ,
לְפִי שֶׁהֵם נֹאמְרוּ בְּלֹא דַעַת, רַק שְׂאוֹתָהּ
הַסֶּבֶה מִכִּרְחַת אוֹתוֹ לְדַבֵּר.

דְּבָרֵינוּ, וְתִיבַת 'קוֹל' מִיּוֹתֵרָתָא. אֲלֵא לְפִי
שֶׁשָּׁם הָיָה הַפְּלִיאָה מְדַבֵּר, וְדִיבּוּרוֹ שֶׁל
הַמֵּלֶאךֶה יֵשׁ בוֹ מִמְשׁוֹת, כְּמוֹ דִּיבּוּרוֹ שֶׁל
הַקִּבְ"ה. אֲבָל כְּשֵׁיִשְׁרָאֵל הֵם הַמְּדַבְּרִים, הֵרִי
הַדִּיבּוּר וְהַקוֹל שֶׁלֵּהֶם אִין בוֹ מִמֶּשׁ, וְאִם כֵּן,
כְּשֵׁיִא, לְמָה הוּצָרָךְ לְכַתּוּב קוֹל וְדִיבּוּר.

דיבורי האדם מתוך כעס או איזה הכרח לאומרים
נאמרים בלא דעת

הַדִּיבּוּר בְּקוֹל מִתּוֹן מוֹכִיחַ שֶׁהַדְּבָרִים נֹאמְרוּ בְּדַעַת צְלוּלָה
וְלָבֵן אֱלִיהוּא, אַחַר שֶׁהִקְדִּים וְאִמֵּר
לְאִיּוֹב 'כִּי מִלְתִּי מִלִּים' וְכוּ' - שְׂאִינִי יִכּוֹל
לְעַצֵּר אֶת עֲצָמֵי מִלְּדַבֵּר, מִחֲמַת הַכַּעַס שֶׁיֵּשׁ
לִי עֲלֶיךָ, עַל שְׂאִינְךָ מִצְדִּיק עַל עֲצֻמְךָ אֶת
דִּינֵנו שֶׁל הַקִּבְ"ה, וְעוֹד מִחֲמַת הַכַּעַס שֶׁיֵּשׁ לִי
עַל שְׂאִיר רַעִיךָ, שֶׁלֹּא מִצָּאוּ מֶה לְהַשִּׁיב לְךָ
עַל טַעֲנוֹתֶיךָ, רָצָה לְהוֹדִיעַ לְאִיּוֹב, וְאִמֵּר
לוֹ, אִם עַל פִּי שְׂאֵנִי מִכִּרְחַת לְדַבֵּר עִמָּךְ
מִחֲמַת הַכַּעַס, עִם כָּל זֶה, אִנִּי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ,
'הָאֵיזִנָּה לְקוֹל מְלִי' - הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל דְּבָרֵינוּ,
כִּי בְּכָל זֹאת הֵם נֹאמְרוּ מִתּוֹךְ יִישׁוּב הַדַּעַת.
וְאִם הָיָה אֱלִיהוּא אוֹמֵר לְאִיּוֹב, רַק 'הָאֵיזִנָּה
לְמִלִּי', פְּשִׁטָּא שְׂאוֹב לֹא הָיָה מְשִׁית לֵב -
נוֹתֵן לְבוֹ לְדַבְּרֵנוּ, בְּאִמְרוֹ - לְפִי שֶׁהִיָּה אִיּוֹב
חׁוֹשֵׁב, שֶׁהַדְּבָרִים שָׁלוֹ - שֶׁל אֱלִיהוּא, בְּאִים
מִחֲמַת הַטְּרָדָא שֶׁל הַכַּעַס, וְאִין לְשִׁית לֵב
עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁלֹּא נֹאמְרוּ מִתּוֹךְ דַּעַת צְלוּלָה.

וַיֵּשׁ לֹאמֵר, וְלִתְרַץ מִתְחִילָה אֶת לְשׁוֹן
הַפִּסּוּק הַגָּלוּל בְּאִיּוֹב, שֶׁשָּׁם בְּסִמּוּךְ
(לֵב, יח) בְּתִיב, שְׂאִמֵּר אֱלִיהוּא לְאִיּוֹב,
בְּתַחֲלִיל דִּיבּוּרוֹ אֵלֶינוּ, 'כִּי מִלְתִּי מִלִּים
הֲצִיִקְתָּנִי רוּחַ בְּטָנִי' - אִי אִפְשָׁר לִי לְהִתְאַפֵּק
מִלְּדַבֵּר, כִּי אִנִּי מֵלֵא מִן אִמְרִים, וְאוֹיֵר חֲלַל
בְּטָנִי דְּחֻקָּה וְצָרָה לִי, בַּעֲבוּר מִרְבִּית
הָאִמְרִים אֲשֶׁר בִּה"י, כְּלוֹמֵר, כְּשֵׁיִשׁ לְאָדָם
אִיּוֹ סָבָה הַמִּכְרִיחָה אוֹתוֹ לְדַבֵּר אִיזָה דְבָר,
אוּ מִחֲמַת כַּעַס, אוּ מִרְדָּה, אוּ שְׂנֵאָה רַבָּה
לְאָדָם שֶׁנִּגְדָּה, וְאַהֲבָה - אוּ מֵאַהֲבָה רַבָּה,
וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, אִינֹ יִכּוֹל לְעַצֵּר בְּנַפְשׁוֹ וְלִמְשַׁל
בְּרוּחוֹ לְעַבֵּב דְּבָרוֹ, וְצָרִיךְ הוּא שֶׁיִּדְבֵּר בְּעַל
כְּרַחוּ - שֶׁלֹּא מִרְצוֹנוֹ. וְכִשְׁהוּא מְדַבֵּר מִחֲמַת

ציונים ומקורות

יח. על פי מצודת דוד. יט. כמו שכתוב (שם לב, ב-ג), ויחיר אף אליהוא בן בכאל הבוין ממשפחת רם באיוב חרה אפו על צדקו נפשו מאלהים, ובשלשת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגו'.

דבריו ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה. יז. ראה ספר סודי ריוי (ח"ב הלכות המלאכים), שמפני שיש שינוי קול מלאך זה מקול מלאך חבירו, לכך נכתב 'קול דבריו כקול המון' (דניאל י, ו), שאינם שווין.

עֲלֵיהֶם. וּמִשׁוֹם הָכִי אָמַר 'לְקוֹל' מִלֵּי, כְּלוּמַר, אֵינּוּ מְדַבֵּר בְּטַרְדָּא וּבְלִי דַעַת, רַק בְּנַפְשׁ צְלוּלָה וּבְדַעַת מִיִּשְׁבֶּת, וְהִרְאִיָּה הוּא ה'קוֹל' שְׁעִמּוֹ אֲנִי מוֹצִיא הַדְּבָרִים, שְׁמִי שְׁאִינוּ מִכּוֹן לְדַבְּרוּ אֵינּוּ מִכּוֹן אֶף הַקּוֹל, וּכְשֶׁאֲתָה רֹאֵה שְׁאֲנִי מִכּוֹן הַקּוֹל, שְׁמַע מִינָה שְׁאֲנִי מְדַבֵּר בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת, וּמִשׁוֹם הָכִי 'הָאֲזִינָה לְקוֹל מִלֵּי'.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבָאָר

לכאורה היה ראוי לומר שאין להאשימם, לפי שאולי דיברו דברים אלו שאינם ראויים, מחמת שהיו טרודים ומתפתחים במה שאמרו להם המרגלים. רק מן הקול שהוציאו דבריהם היה נודע כי בַּדַּעַת מִיִּשְׁבֶּת הָיוּ מְדַבְּרִים, וּבַחֲטָא וּפְשַׁע. וּמִשׁוֹם הָכִי, בְּשִׁשְׁמַע ה' אֶת 'קוֹל דְּבָרֵיכֶם' דְּקָא 'וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר' 'אִם יֵרָאֶה אִישׁ' וְכו' (דברים א, לד-לה).

לכאורה היה ראוי לומר שאין להאשימם, לפי שאולי דיברו דברים אלו שאינם ראויים, מחמת שהיו טרודים ומתפתחים במה שאמרו להם המרגלים, שלא יוכלו לעלות לארץ ישראל, מחמת חוזקם של יושבי הארץ. רק שמן הקול הרגיל ובמתינות שבו הוציאו דבריהם, ולא בקול משונה של פחד ובהלה, היה נודע, כי בַּדַּעַת מִיִּשְׁבֶּת הָיוּ מְדַבְּרִים כֵּן, וּבְכוּונַת חֲטָא וּפְשַׁע, שלא רצו לשמוע את דברי הקב"ה, שציווה עליהם לעלות לארץ ישראל¹. וּמִשׁוֹם הָכִי, אָמַר לָהֶם מִשֶּׁה רַבִּינוּ, בְּשִׁשְׁמַע ה' אֶת 'קוֹל דְּבָרֵיכֶם' דְּקָא, שֶׁזֶה מוֹכִיחַ שֶׁמָּה שְׁדִיבַרְתֶּם שְׁאִינְכֶם חֲפְצִים לַעֲלוֹת לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִיא מֵתוּךְ יֵיטִיב הַדַּעַת, אִז 'וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר' 'אִם יֵרָאֶה אִישׁ' וְכו' - שְׁכַל דוֹר הַמְּדַבֵּר לֹא יִזְכּוּ לַרְאוּת אֶת יִשְׂרָאֵל, אִלָּא יִמּוֹתוּ בַּמְּדַבֵּר (דברים א, לד-לה)².

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

על עבודת אלילים במצרים, ולכך הוציאנו בכל נפלאותינו לתת אותנו ביד האמורי. ומשום שרצו לחפות על טענתם, חזרו כמתחרטים ונתנו אמתלא, אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו וכו'. ואמר להם משה, שאין האמת כפי שאמרתם כי מחמת אשר שמו מורך בלבבכם אתם יראים, אלא שבעון אשר אתם נכנסים על דברי המרגלים הפך הבחשת הקב"ה, עוֹן זֶה הוּא הַמְּפִיל מוֹרָא עַל לֵב, עֵינֵי שֶׁבְּרַחֲבָה וְהֵינּוּ שְׁלֵפֵי הָאֲמֵת לֹא הִיא לָהֶם פֶּחַד, אִלָּא רַבִּינּוּ לַחֲטוֹא כִּנְגַד הַקְּב"ה, וְזוּהוּ מָה שְׁאֲמַר לָהֶם מִשֶּׁה, שֶׁמֵתוּךְ קוֹלָם נִיכַר שֶׁהוּא כֵךְ. כִּב, לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים, 'וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע

וּמִשׁוֹם הָכִי אָמַר לוֹ אֵלֵיהוּא לֵאיוּב, 'הָאֲזִינָה לְקוֹל' מִלֵּי, כְּלוּמַר, לְהוֹכִיחַ שְׁאִינוּ מְדַבֵּר בְּטַרְדָּא וּבְלִי דַעַת, רַק בְּנַפְשׁ צְלוּלָה וּבְדַעַת מִיִּשְׁבֶּת. וְהִרְאִיָּה לָכֵךְ הוּא, ה'קוֹל' שְׁעִמּוֹ אֲנִי מוֹצִיא אֶת הַדְּבָרִים מִפִּי, שְׁהָיָה מִי שְׁאִינוּ מִכּוֹן לְדַבְּרוּ, אִלָּא מְדַבֵּר בְּלִי דַעַת וּמֵתוּךְ כַּעַס, אֵינּוּ מִכּוֹן אֶף אֶת הַקּוֹל שֶׁל דְּבָרֵי, אִלָּא מְדַבֵּר בְּקוֹל מְשׁוּנָה אוּ בְדֶרֶךְ צַעֲקָה וְכדוּמָה. וּכְשֶׁאֲתָה רֹאֵה שְׁאֲנִי מִכּוֹן אֶת הַקּוֹל שְׁלִי, לְדַבֵּר אֵלֶיךָ בְּקוֹל רְגִיל וּמֵתוּן, שְׁמַע מִינָה - יֵשׁ לָךְ לְהִבִּין מִכֵּךְ, שְׁאֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ בְּדַעַת מִיִּשְׁבֶּת. וּמִשׁוֹם הָכִי דְקָא אֵלֵיהוּא וְאָמַר לֵאיוּב, 'הָאֲזִינָה לְקוֹל מִלֵּי', וְלֹא רַק 'הָאֲזִינָה לְמִלֵּי'³.

הקצף על ישראל, מחמת שדיברו מתוך יישוב הדעת וְהָכִי נָמוּ, בְּמָה שְׁדַבְּרוּ יִשְׂרָאֵל נִגְדַּד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה הַמְּרַגְלִים,

כ. רבינו אינו מבאר כאן כיצד מתורץ הפסוק הראשון שהזכיר בקושייתו - וְקוֹל מִלֵּין אֲשַׁמַּע, שאמר אליהוא שהוא שמע את 'קול דברי' איוב. אולם נראה שבכלל דברי רבנו מתורץ גם פסוק זה, שאמר אליהוא ששמע את 'קול' דברי איוב, ומכך הסיק שדבריו לא נאמרו מתוך כהלה אלא במתון ובקול שוה, שמורה שנאמרו מתוך יישוב הדעת, ולכך היה לו טענה על איוב שאף הצדיק את הדין על עצמו. כ.א. ואף שמפשוט הכתובים נראה שאכן באמת פחדו ישראל לעלות לארץ, יתבאר היטב על פי מה שכתב באלשיך (דברים א, כח), לבאר שעיקר טענת ישראל היתה, בשנאת ה' אותנו שהוא

בְּדַבְרֵיהֶם, וְאִיךְ אִם כֵּן שִׁבְחָם הַכְּתוּב
דְּקָאָמַר 'הִיטִיבוּ וְכוּ'. וּמִכַּל שְׁבוֹן, שְׁלָפִי
הָאָמַת לֹא יָפָה עָשׂוּ, שְׂאֵלוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִים
מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִיָּה יֵצֵר הָרַע
נִעְקָר מֵהֶם לְגַמְרִי (שהש"ר א, טו).
וְיִצְרִיךְ לֹמַר, שֶׁהָאָמַת הוּא שִׁישְׂרָאֵל
נִתְפַחְדוּ מִפְּנֵי הַמִּוִּיתָה, אֲבָל

וּבִזְהָה יִתְרֵץ שְׁפִיר קְשִׁיָּא אַחֲרַת עַל פְּסוּק
'הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ' (שם ה, כה),
אִם הָאָמַת שְׁדַבְּרוּ אֶל מֹשֶׁה שְׂרוּצִים
לְשִׁמְעַע מִפְּוֹ מַחֲמַת הִירָאָה שְׁהִיתָה לָּהֶם
לְמוֹת, כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִפְּשִׁט הַכְּתוּב (פסוק
כב) 'אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ וְכוּ' וּמִתְנֵנוּ, אִם כֵּן,
דִּבְרוּ מַחֲמַת יִרְאָה וְטִרְדָּא, וְאִין מִמֶּשׁ

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

וּמִכַּל שְׁבוֹן, שאף אם לא היו אומרים כן
מחמת יראה, לא היה ראוי לשבחם, כיון
שְׁלָפִי הָאָמַת לֹא יָפָה וטוב עָשׂוּ ישראל,
כמה שביקשו שלא לשמוע הדברות מאת
הקב"ה אלא מפי משה, שְׂאֵלוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִים
את הדברות מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִיָּה
הַיֵּצֵר הָרַע נִעְקָר מֵהֶם לְגַמְרִי, וישראל לא
רצו שיעקר מהם היצר הרע, כמו שכתוב
במדבר (שהש"ר א, טו)¹², ואם כן יש להקשות,
מפני מה שיבח הקב"ה אותם על כך.

דקדוק על מה שנשתבחו ישראל
משום שפחדו לשמוע מפי הקב"ה

וּבִזְהָה יִתְרֵץ גַּם כֵּן שְׁפִיר, קְשִׁיָּא אַחֲרַת
שִׁישׁ לַהֲקִשׁוֹת עַל הַפְּסוּק הַנִּלְּ הַנֶּאמַר בַּמִּתְּנָן
תּוֹרָה (שם ה, כה)¹³ 'הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ',
שֶׁאִם הָאָמַת הִיא, שֶׁהִטְעַם שִׁישְׂרָאֵל דִּבְרוּ
אֶל מֹשֶׁה, שְׂרוּצִים לְשִׁמְעַע אֶת הַדְּבָרוֹת רַק
מִפְּוֹ, וְלֹא מִפִּי הַקְּב"ה, הוּא מַחֲמַת הִירָאָה
שְׁהִיתָה לָּהֶם, לְמוֹת - שְׂמֵא יְמוֹתוֹ אִם
יִשְׁמַעוּ מֵאֵת הַקְּב"ה, כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִפְּשִׁט
הַכְּתוּב (פסוק כב)¹⁴ 'אִם יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַע
אֶת קוֹל ה' אֲלוֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְנֵנוּ, אִם כֵּן הִרִי
דִּבְרוּ אֶת דְּבָרֵיהֶם, רַק מַחֲמַת יִרְאָה וְטִרְדָּא,
וְאִין מִמֶּשׁ בְּדַבְרֵיהֶם, וְאִיךְ אִם כֵּן שִׁבְחָם
הַכְּתוּב דְּקָאָמַר 'הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ'.

ישראל רצו שלא תתבטל הבחירה כדי שיקבלו שכר

וְיִצְרִיךְ לֹמַר, שֶׁהָאָמַת הוּא, שְׂאֵל
יִשְׂרָאֵל נִתְפַחְדוּ לְשִׁמְעַע אֶת הַדְּבָרוֹת מִפִּי
הַקְּב"ה, מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ מִהִוִּיתָה, כְּכַתוּב בַּפְּסוּק

ציונים ומקורות

דבריהם. והוא אמרו וישמע ה' את קול דבריכם
כדברכם אלי, רוצה לומר, לא חשש לדברים עצמם,
כי אם לקול הדברים, שהיה הקול טוב ונאה ולתכלית
טוב. ולכן אמר אלי שמעתי את קול דברי העם הזה
אשר דברו אליך היטיבו אשר דברו. רוצה לומר, כפי
הקול כן ראוי שתשפוט הדברים, כי דברי האדם הן
טובים או רעים כפי הקול והאופן אשר ידבר אותם,
והדברים האלו אשר דברו אם היו בקול זדון או כעס
או מיאוס, היה דבריהם רעים וחטאים. אבל בהיותם
בקול תחינה, הנה הקול ההוא מורה שהיטיבו כל
אשר דברו. כד. לשון הפסוק הובא בהערה
לעיל בתחילת המאמר. כה. לשון הפסוק,
יְעִתָּה לְפָנֶי מָוֹת פִּי תִאָּכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם
יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַע אֶת קוֹל ה' אֲלוֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְנֵנוּ.
כו. לשון המדרש, רבי נחמיה אמר, בשעה ששמעו
ישראל לֹא יִהְיֶה לָךְ, נִעְקָר מִלִּבְךָ יֵצֵר הָרַע, בֹּאוּ
אֲצִל מִשָּׁה, אִמְרוּ לוֹ, מִשָּׁה רַבִּינוּ, תַּעֲשֵׂה אֶת פְּרוּזְבִּיין

לֵאמֹר, אִם יִרְאָה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרַע הִנֵּה
אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לְתֵת לְאַבְתָּיִם.
כג. מדברי רבינו מבואר, שלפי דבריו דלעיל יתורץ
גם מה שבפרשתנו לענין דברי בני ישראל במתן
תורה נקטה התורה שני פעמים לשון 'קול' אצל לשון
'דברים', 'קול דבריכם', 'קול דברי העם', והיינו מפני
שכוונת הכתוב היא לדיבור שקולו נשמע במתינות,
וכמו שיתבאר להלן. ומקדים רבינו ליישב על פי
דרכו, דקדוק נוסף בלשון הפסוק. וכעין דברי רבינו,
מבואר באברבנאל (דברים ה), וזה לשונו, חז"ל דרשו
בדברים רבה פרשת ואתחנן זאת תדבר אלינו,
התשתם את כחי ננקבה ורפיתם את ידֵי, כי ראיתי
שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה, וכי לא היה
יפה לכם ללמוד מפי הגבורה מהלמוד ממני. עד
שהודיעו הש"י שאינו כמו שחשב, שעם היות
שדבריהם כפי הנראה שלא ידבר הש"י עמם,
היה כזה מהגאני. הנה השם יתברך ראה כוונת

שָׁעָה בְּלִבְכֶם, שְׁהִיצַר הָרַע לֹא יִחְטִיאֵם. וּמִשׁוֹם הָכִי, עַל סִבְרָא זֹו מְשַׁבַּח לְהוּ קָרָא 'שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה' וְכוּ', וּמִשׁוֹם הָכִי פְתִיב 'קוֹל דְּבָרֵי'. וְרֵאזְיָה עַל זֶה, דְּכַתִּיב אַחֲרָיו (שם ה, כו) 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם וְכוּ' לְיִרְאָה

מִלְכָד הַפְּחַד עוֹד הָיוּ חוֹשְׁבִים בְּרַעְתֶּם שְׂאֵם יִהְיֶה נֶעְקָר תִּיצַר הָרַע מֵהֶם, לֹא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד שְׂכָר וְעִנְשׁ, וְהָיוּ סְבוּרִים שְׁיִזְתֵּר טוֹב לָהֶם שְׁיִהְיֶה תִיצַר הָרַע, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ יִתְרַבֵּה שְׂכָרְם, שְׁהָיוּ בְטוּחִים עַל הִרְרָאָה שְׁהִיְתָה לָהֶם אוֹתָהּ

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

יֵהָא נַעֲקָר מְלִיבִים, מַכַּל מַקּוּם לֹא יִחְטִיאֵם - שְׁעַם הִירָאָה יוֹכְלוּ לְהַתְּגַבֵּר עַל הִיצַר הָרַע. וּמִשׁוֹם^ט הָכִי, עַל סִבְרָא זֹו, שְׂרַצוּ שְׂלֵא יַעֲקָר מֵהֶם הִיצַר הָרַע, שְׁהָיוּ בְטוּחִים שִׁיתְּגַבְרוּ עֲלֵיו וַיִּקְבְּלוּ עַל כַּךְ שְׂכָר, מְשַׁבַּח לְהוּ קָרָא וְאָמַר 'שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה' וְכוּ' הִיִּטְיִבוּ כָּל אֲשֶׁר דְּבָרוּ. וּמִשׁוֹם הָכִי פְתִיב 'קוֹל דְּבָרֵי' - וְלֹא 'שְׁמַעְתִּי אֶת דְּבָרֵי', לְפִי שְׂכוּנוֹת הַקַּב"ה לּוֹמַר, שְׁהַבִּין מֵה'קוֹל' שֶׁל הַדְּבָרִים שְׂאִמְרוּ יִשְׂרָאֵל, שְׂאִינִם רוֹצִים לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדְּבָרוֹת מִפִּי הַקַּב"ה, שְׂלֵא אָמְרוּ כֵן רַק מַחֲמַת הַפְּחַד מֵהַמִּיתָה, אֲלֵא אָמְרוּ כֵן בְּדַעַה מִיּוֹשְׁבַת, מַחֲמַת הַסְּבֵרָא שְׂאִינִם רוֹצִים שִׁיעֲקָר הִיצַר הָרַע מִלְּבָם, כַּדִּי שִׁיקְבְּלוּ שְׂכָר עַל הַמְּצוּוֹת. וְרֵאזְיָה עַל זֶה, שֶׁכַּךְ הִיתָה כּוֹנוֹתָם וְעַל כַּךְ שְׂבַחֲם הַקַּב"ה, דְּכַתִּיב לְאַחֲרָיו (שם ה, כו)^ז, שְׂאִמַּר הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה לָהֶם לְיִרְרָאָה אֲתִי' וְכוּ'^ח, דְּהִינְנוּ שְׂאִמַּר הַקַּב"ה, הַלּוּוּאֵי

הַנ"ל. אֲבָל מִלְכָּד הַפְּחַד מֵהַמִּיתָה, עוֹד הָיוּ יִשְׂרָאֵל חוֹשְׁבִים בְּרַעְתֶּם וּמַפְחַדִּים, שְׂאֵם יִשְׁמַעוּ הַדְּבָרוֹת מִפִּי הַקַּב"ה, וְעַל יַדֵּי כֵן יִהְיֶה נֶעְקָר תִּיצַר הָרַע מֵהֶם, וְתִיבְטַל מֵהֶם הַבְּחִירָה, וְהָיוּ מוֹכְרַחִים מַעֲצָמָם לְקִיִּים אֶת כָּל הַמְּצוּוֹת, לֹא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד שְׂכָר וְעִנְשׁ - שׁוֹב לֹא יִהְיוּ רְאוּיִים לְקַבֵּל שְׂכָר עַל קִיוִם הַמְּצוּוֹת, לְפִי שְׁהַשְׂכָר שְׁהָאֲדָם מַקְבֵּל עַל קִיוִם הַמְּצוּוֹת, הוּא רַק עַל מָה שְׁהוּא מִתְּגַבֵּר עַל יִצְרוֹ הָרַע^ט. וְעַל כֵּן הָיוּ סְבוּרִים, שְׁיִזְתֵּר טוֹב יִהְיֶה לָהֶם, שְׂלֵא יִשְׁמַעוּ הַדְּבָרוֹת מִפִּי הַקַּב"ה, וְיִהְיֶה תִיצַר הָרַע קִיִּים אֲצִלָּם, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ יִתְרַבֵּה שְׂכָרְם.

וּיִשְׂרָאֵל לֹא פִּיחַדוּ לְהִיפֵךְ, שְׂמָא אִם לֹא יַעֲקָר הִיצַר הָרַע מֵהֶם, לֹא יוֹכְלוּ לְהַתְּגַבֵּר עֲלָיו, וַיַּעֲבְרוּ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, וַיַּעֲנִשׁוּ עַל כֵּךְ, לְפִי שְׁהָיוּ בְטוּחִים עַל הִרְרָאָה - יִרְאֵת שְׂמִים, שְׁהִיְתָה לָהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה בְּלִבְכֶם^כ, שְׂאֵף אִם תִּיצַר הָרַע לֹא

צִיּוֹנִים וּמְקוּדוֹת

שְׂכָר לְצַדִּיק, הַשּׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט. כַּח. כְּכַתּוּב 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה לָהֶם לְיִרְרָאָה אֲתִי וְלִשְׂמֹר אֶת כָּל מְצוֹתַי', כְּמוֹבֵא לְהֵלֵךְ בְּסִמּוּךְ. כַּט. פִּירוּשׁ, מָה שְׂשִׁיבַח הַקַּב"ה הִיִּטְיִבוּ כָּל אֲשֶׁר דְּבָרוּ, לֹא הָיָה עַל מָה שְׁפַחְדוּ מֵהַמִּיתָה, אֲלֵא עַל מָה שְׂלֵא רָצוּ שִׁיעֲקָר הִיצַר הָרַע מִלְּבָם, וְשְׁהָיוּ בְטוּחִים מַחֲמַת רוּב יִרְאֵתָם מֵהַקַּב"ה שְׂתַּמִּיד יִתְגַּבְרוּ עַל יִצְרָם. ז. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה לָהֶם לְיִרְרָאָה אֲתִי וְלִשְׂמֹר אֶת כָּל מְצוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם'. זא. פִּירוּשׁ הַפְּסוּק לְפִי פְּשׁוּטוֹ הוּא, שְׂקִיוִם הַמְּצוּוֹת מִירְאֵת ה', גּוֹרַמַת שְׂכָר טוֹב. וְרַבִּינוּ מִדְּקָדֵק בְּמָה שְׂנַקֵּשׁ הַפְּסוּק שְׂקִיָּוִם אֶת הַמְּצוּוֹת מַחֲמַת יִרְאֵת ה', שְׂלַכְאוּרָה לֹא הָיָה לְפַסּוֹק

שְׂלִיחַ בִּינּוּתֵינוּ, שְׂנֹאֲמַר (שְׂמוֹת כ, טו) 'דְּבַר אֲתָה עֲמֵנוּ וְנִשְׁמַעָה וְעַתָּה לְמָה נִגְמוֹת', וְמָה הִנִּיחַ יֵשׁ בְּאֲבֹדָה שְׂלֵנוּ, מִיֵּד חֲזוּר יִצַר הָרַע לְמַקּוּמוֹ. כז. כְּמִבּוּאָר בְּמָה שְׂאִמְרוּ בְּגִמְרָא (יוֹמָא ט, ב), כְּלוּם הִבְחִיתָה לֵן אֲלֵא לְקַבּוּלֵי בִיָּה אֲנָרָא נְהָרֵי מָה שְׂנַתַּת לְנוּ אֶת הִיצַר הָרַע, אִינּוּ אֲלֵא כַּדִּי שְׂנַקְבֵּל שְׂכָר, עַל מָה שְׂאִנּוּ מִתְּגַבְרִים עֲלֵינוּ. וְכֵן מִבּוּאָר בְּרַמְב"ם (הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פ"ה ה"ד) שְׂאֵם הָיָה הָאֲדָם נוֹלַד צַדִּיק וְלֹא הָיָה עֲלוּל לְחַטּוֹא, לֹא הָיָה רְאוּי לְקַבֵּל שְׂכָר עַל קִיוִם הַמְּצוּוֹת. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אִילוּ הָאֵל הָיָה גּוֹזֵר עַל הָאֲדָם, לְהִיּוֹת צַדִּיק אוֹ רַשָּׁע, אוֹ אִילוּ הָיָה שֶׁם דְּבַר שְׂמוּשָׁךְ אֶת הָאֲדָם בְּעִיקָר תּוֹלַדְתּוֹ לְדִרְךְ מִן הָדְרָכִים וְכוּ', וּבְאֵי זֶה דִּין, וְאִיזָה מִשְׁפָּט, נִפְרַע מִן הָרַשָּׁע, אוֹ מִשְׁלֵם

אֹתִי וְכו' דְּהִינּוּ הִירָאָה שְׁהִיתָה לָּהֶם אוֹתָהּ שְׁעָה שְׁהָיוּ בְּטוּחִים בָּהּ, לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְכו' (שם),
 כְּדִי שְׁיִתְרַבָּה שְׁכָרְם אִם יִהְיֶה לָּהֶם יֵצֵר הָרַע, כִּי לְפִיּוֹם צַעְרָא אֲגָרָא (אבות פ"ה מכ"ג).

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְבָאָר

שיצרו הרע מסיתו שלא לעסוק בתורה ועשיית המצוות, יהיה שכרו מרובה³⁵ (אבות פ"ה מכ"ג)³⁶, הרי שאמר הקב"ה שמחמת יראתם זו יזכו לריבוי שכרם, והיינו כנ"ל שמחמת יראתם בטחו בעצמם ורצו שלא יתבטל יצרם, ועל ידי כך יזכו לריבוי שכר³⁷.

שְׁהִירָאָה שְׁהִיתָה לָּהֶם לִישְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שְׁהָיוּ בְּטוּחִים בָּהּ, שֶׁעַל יְדֵהּ יוֹכְלוּ לְהִתְגַבֵּר עַל יִצְרָם הָרַע, תִּישָׂא אֶצְלָם כָּל הַיָּמִים, לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעַלְמֵי שָׁמַיִם, כְּלוּמַר, כְּדִי שְׁיִתְרַבָּה שְׁכָרְם, אִם יִהְיֶה לָּהֶם יֵצֵר הָרַע, כִּי לְפִיּוֹם צַעְרָא אֲגָרָא - כְּפִי רֹב הַצַּעַר שֶׁהָאֵדָם סוֹבֵל מִמָּה

ציונים ומקורות

הדברות, אמר להם משה התשתם את כוחי כנקיבה, שנצטערתו עליכם ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה. וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני. וקשה, שהרי הקב"ה שיבחם על כך ואמר 'היטיבו כל אשר דברו'. אמנם לפי דברי רבינו יש לומר, שאם רק חששו מהמיתה, היה להם למסור נפשם לשמוע הדברות מפי הקב"ה. אבל הקב"ה השיב למשה 'שמעתי את קול דברי וגו', כלומר, שאני מביין מתוך קולם, שמלבד הפחד מהמיתה, גם לא רצו שיתבטל מהם הבחירה, כמו שהתבאר, ועל כן שיבחם הקב"ה, ואמר 'היטיבו כל אשר דברו'. ועיין עוד בבאיור פסוקים אלה, בדברי רבינו להלן פרשת ואתחנן (אות ו), ופרשת וזאת הברכה (אות ב). תמצית הדרוש: א. לשון 'קול דברים' וכדומה, מלמד שאין הכוונה רק לדברים עצמם, אלא גם להקול שבו נאמרו הדברים, שהקול מוכיח, אם הדברים נאמרו מתוך פחד כעס ובהלה, או מתוך יישוב הדעת. ב. לכן כתוב 'קול' אצל אליהוא, שרצה לומר לאיוב, שיוכל להווכח מתוך קולו, שדבריו נאמרו ביישוב הדעת, ולא מתוך כעס. ג. מטעם זה, כתוב במעשה המרגלים שהקב"ה שמע את 'קול דבריהם' של ישראל, כלומר, שמהקול שלהם שאמרו דבריהם מתוך יישוב הדעת, מוכח שלא מיאנו לעלות לארץ ישראל מחמת הפחד, אלא לפי שמיאנו לשמוע לצויו של הקב"ה. ד. וכן במתן תורה כתוב שהקב"ה שמע ל'קול דבריהם' ללמד, שהקב"ה הבין מהקול של ישראל, שלא ביקשו שלא לשמוע הדברות מפי הקב"ה מחמת הפחד של המות, אלא מתוך יישוב הדעת, מפני שלא רצו שיעקרו מהם היצר הרע, כדי שיוכלו להתגבר עליו ולקבל שכר.

לכתוב אלא שבזכות קיום המצוות זוכים לקבל שכר, ולא היה צריך להזכיר את ענין יראתם מה' שהרי זה רק דבר הגורם שיקיימו את המצוות. ומבאר רבינו, שיעקר השבח על היראה, היינו על מה שמחמת היראה שהיה להם לא רצו לבטל את היצר, ועל ידי כך יזכו לרוב שכר. פ"ב, על פי רע"ב שם. ומצינו בקדמונים שביארו דברי המשנה 'לפיום צערא אגרא', לענין צער ההתגברות על היצר הרע. ראה ספר המשלים מה'שערי אורה' (סימן סג) של"ה (תולדות אדם בית ישראל תליתאה אות רלה) שבט מוסר (פרק כט). פ"ג. לשון המשנה, בן הא הא ואמר, לפיום צערא אגרא. פ"ד. זה לשון האור החיים (בראשית ג, ד), ואם תאמר, למה יברא ה' בריה רעה [נחש], שהוא היצר הרע] כזו לתקלה, דע כי בריה זו, כל מה שהפליא ה' בגודל בחינתה, כן גודל בחינת השגת הנפש בעולם העליון. כי לפי התעצמות הצריך לאדם לנצחון, כן יטול שכרו, כמאמרם ז"ל, לפיום צערא אגרא. ואם היה מביל שיעור כח המסית בשיעור מועט, אין מקום לרוצה להשיג השגה גדולה להשיגה, כי אין השגה זולת אמצעות נצחון המסית. וצא ולמד מהאמור בספר זוה"ק (פרשת תרומה קסג, א), במשל בן מלך אשר ציוהו אביו לכל קרוב להזונה, ואת הזונה צוה להסיתו, לבחון בן יכבד אב יעוין שם. ומעתה הפליא ה' להתחסד עם אוהביו, להכין להם דבר שבאמצעותו ישיגו עלות במעלות חיים הנצחיים, אשרי העם שככה לו. וזה לשון התוספות (ע"ג, א ד"ה גדול), גדול המצווה ועושה, פירוש, מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו, ולקיים מצות בוראו. על פי דברי רבינו יתייבש מה שהקשו המפרשים [ראה פירוש רבינו חיים פלתיאל (דברים ה, כה)], על מה שכתב רש"י (שם ה, כה), שעל בקשת ישראל, שמשמה ישמיע להם את

ספר 'זרע שמשון' המנוקד

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקד הלאחד הוא תענוז

ו' אלול באר הישועות

לקראת יום הילולת רבנו ו' אלול
אנו נערכים להפצה ענקית נרחבת
של דברי תורותיו
ועריכת סעודת הילולא מרכזית

**השתתפו בהוצאות
לזכות ברכה וישועה
שמות התורמים יוזכרו בתפילה
במהלך סעודת ההילולא**

05271-66450

05832-80-300

347-496-5657

המעוניינים להשתתף בסעודת ההילולא
המרוממת שתתקיים בירושלים בליל שישי
פרשת שופטים מתבקשים להירשם
בטל: **05832-80300**